

Szakadáti (k)örzőpontok

történelmi emlékhely és interaktív kirándulótér

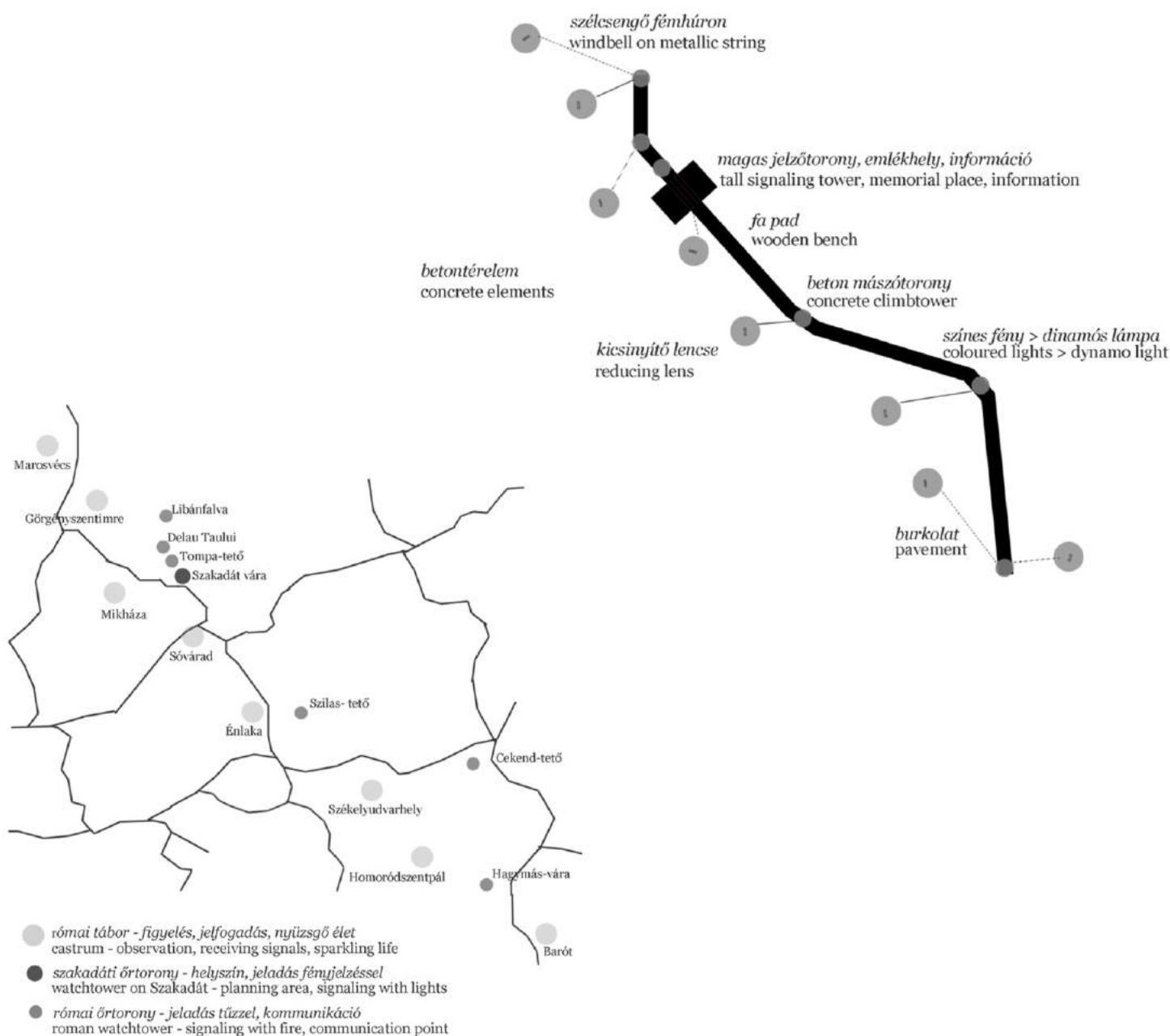

A Görgényi havasok lábainál elterülő természet érintetlen szépsége egy pillanat alatt megnyeri az embert. A hatalmas összefüggő erdő lélegzetelállító. Szinte alig hihető, hogy majdnem kétezer évvel ezelőtt itt húzódott a Római Birodalom határa, és hogy katonai táborok és őrtornyok is meghatározó elemei voltak ennek a tájnak. Az alábbi pályamunka elkészítése során megfogalmazódott ars poétikánk két alappillérrre támaszkodik: (1) az itt létrehozandó építészeti alkotás nem kérdőjelezheti meg vagy írhatja felül a szakadáti hegygerinc természeti adottságait, (2) ezzel egyidejűleg azonban törekednie kell a tájegység történelmi múltjához való kritikus viszony kialakítására.

(1) Az általunk tervezett építészeti beavatkozás maximálisan alkalmazkodik a tájhoz, nem jár fakivágással, formavilágával, anyagválasztásával, méretével nem akarja maga alá gyűrni az itt található lombhullató erdőt.

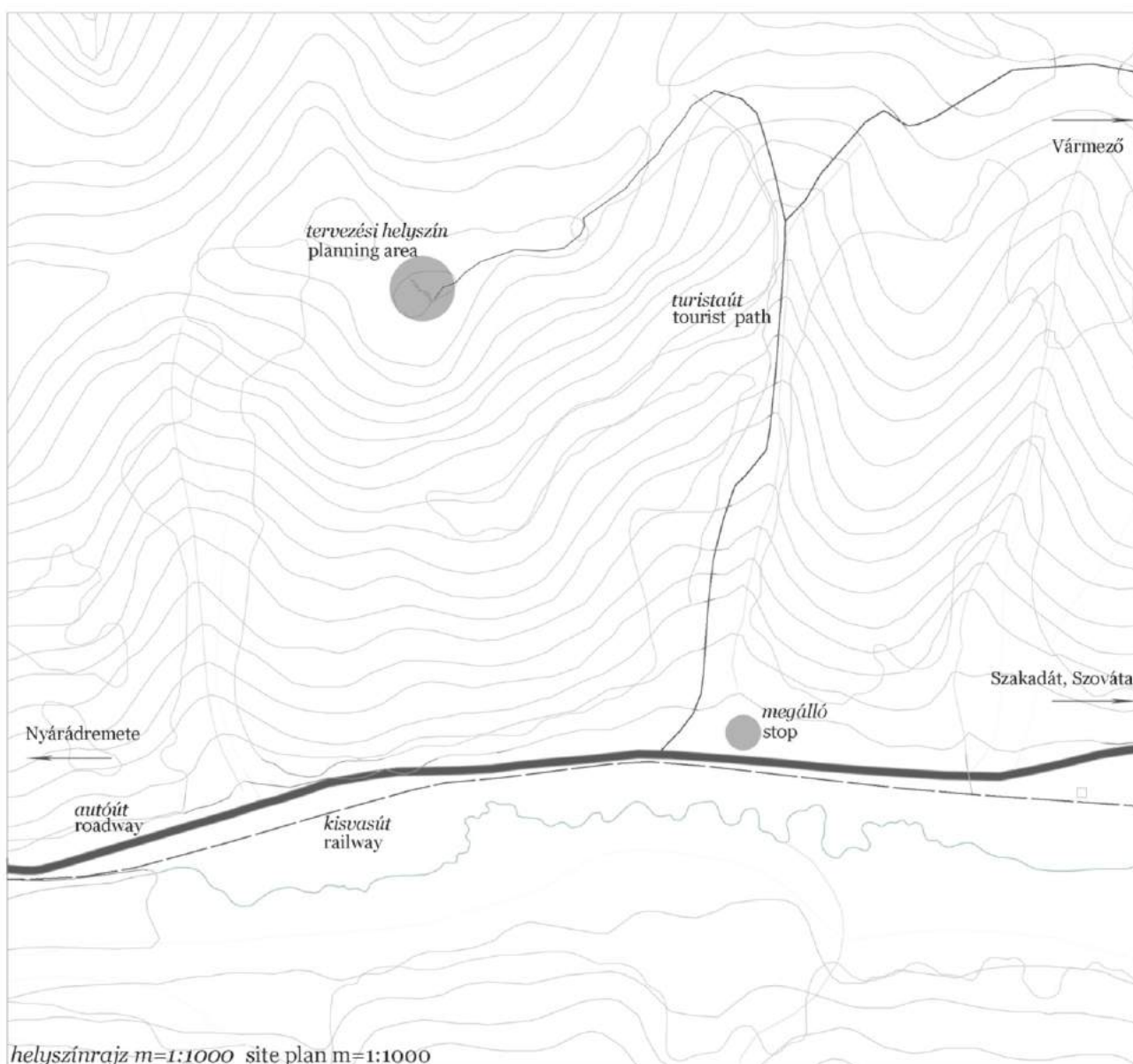
(2) Kritikusnak nevezzük azt a viszonyt, amelyet tevékenység során alakítunk ki múltunkhoz, és az így kialakult viszonyban az egyes történelmi korokat nemcsak évszámok és hősök nevei reprezentálják, hanem az adott korhoz kötődő civilizációs jelenségek egésze megjelenik benne, például mindennapi életvitel, kommunikációs formák. Ebből a szempontból lényegtelen, hogy a kialakítandó szakadáti emlékhely őrtornyaihoz milyen előismeretekkel érkezik a látogató, szándékosan avagy éppen véletlenül.

Koncepciónk megalkotásának első lépéseként a Római Birodalom határainak működését vizsgáltuk, a limes egy közel 150 km-es szakaszára fókuszálva. Vizsgálataink során a következőkre jutottunk: a határokat általában őrtornyokkal és fallal védték, az őrtornyok közelében pedig táborokat alakítottak ki az itt állomásozó katonák kiszolgálására, melyek gyakran kisebb városként (castrum) funkcionáltak. Az őrtorony és a tábor valamint a tábor és a birodalom között kommunikációs láncot hoztak létre, amely elsősorban Róma védelmét szolgálta. Az őrtoronyban szolgálatot teljesítő katonák tűzzel jelezték a veszélyt, a pontos híreket azonban futárral küldték a táborokba. Az őrtorony funkciója tehát a megfigyelés és vészjelzés volt, ezért mindig az adott tájegységhez alkalmazkodva, látótávolságon belül követték egymást. A tornyok zömök, négyszög alakú, kőből vagy fából épített, fakerítéssel körülvett épületek voltak, legfelül körüljárós megfigyelőponttal. A katonai táborok az őrtornyoktól 10-15 km távolságra helyezkedtek el, egymástól függetlenül működtek, és valaha nyüzsgő élet színterei lehettek.¹ A szakadati építészeti beavatkozás szándékunk szerint mindhárom funkciót (megfigyelés, jeladás, nyüzsgő élet) megjeleníti, és az installáció formailag is elkülöníti az őrtorony-tábor térelemeket. A koncepció olyan kirándulópontot hoz létre, mely egyrészt felhívja a figyelmet a római limes 150 km-es Görgényi-havasokbeli szakaszára, másrészt reprodukálhatóvá teszi egy korabeli őrtorony-tábor épületegyüttes működését.

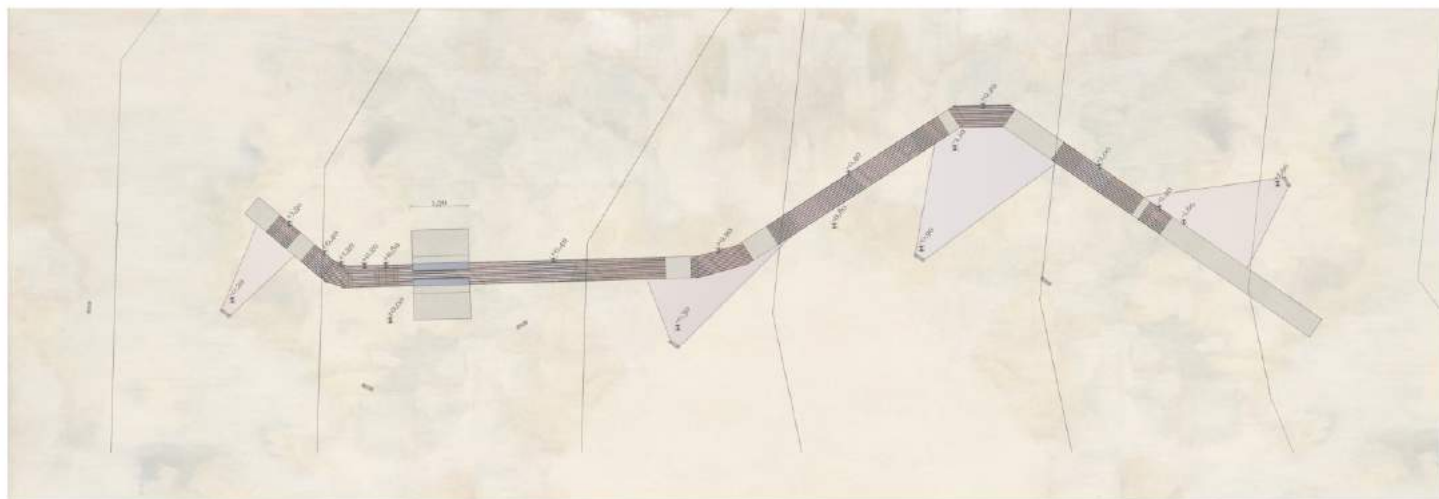

¹ Ferenczy Endre-Maróti Egon-Hahn István: Az ókori Róma története. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2006

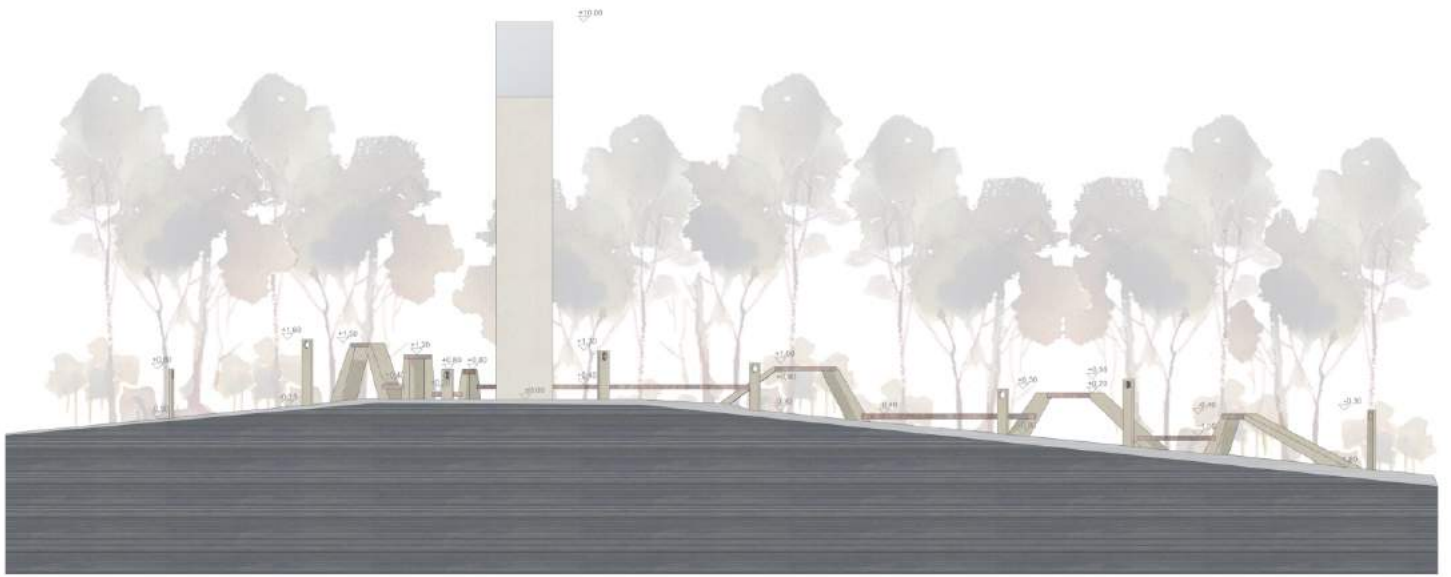
A hegyvonulat Marosvéctől Barótig húzódó körülbelül 150 km-es szakaszán az időszámításunk szerinti második században hét őrtorony és nyolc katonai tábor épült. Az őrtornyokat a terep adottságai miatt nem kötötték össze védőfallal, mivel a hegygerincen épültek, és ez a helyzet maga is védőfalként szolgált, a táborokat pedig az őrtornyoktól mintegy 15-20 km távolságban a völgyben alakították ki. Létrehozandó tervünk a szakadati hegyoldalon a limes fal-őrtorony fent leírt szakaszait egy nagyjából harminc méter hosszú térelem, a katonai táborokat pedig ezzel szemben elhelyezkedő nyolc megfigyelőpont segítségével jeleníti meg, mintegy az egykori római épületegyüttes kicsinyített másaként: hét mászótorony (római őrtorony) padok kötnek egymással össze, velük szemben a „táborok” helyén pedig vizuálisan vagy akusztikusan működtethető megfigyelőpontok helyezkednek el. Az installáció leghangsúlyosabb eleme az egykori szakadati őrtoronyra utaló, fák fölé magasodó jelképes torony, amely falába vésett konkrét vizuális és verbális információkkal emlékeztet a történelmi múltra. Az toronyépítmény felfelé szűkül, a tetején elhelyezett két acéllemez között szűk kémlelőnyíláson át jut be a fény, ezzel az őrtornyok alapvető megfigyelő, fürkésző szerepére utalva. Az acéllemez másik, fontosabb funkciója, hogy a felerősített fény segítségével több kilométeres körzetben is felhívja az arra járók figyelmét a fák között elhelyezett emlékhelyre. Az egykori limesszel párhuzamosan, a völgyben pár éve újra működik a nosztalgia kisvasút, melynek az emlékhely kialakításával egy időben új megállója létesülne, s így komplexebb turisztikai élmény jönne létre a kisvasutat használók számára. A szakadati csúcson megvalósuló kirándulójelző megközelíthető ugyan Vármező felől is, de a kisvasút felőli völgybejárat vonzóbb alternatívát kínál.

A szakadati építészeti alkotás játékos történelmi emlékhelyként és interaktív kirándulóhelyként egyaránt értelmezhető. A 28 méter hosszú installáció az egykori Marosvécs-Barót limes szakasz 1:5000 léptékű kicsinyített mása: hét nyersbetonból készült, a terepviszonyokhoz alkalmazkodó méretű és alakú mászótorony szimbolizálja az egykori őrtornyokat. A trapéz alakú mászótorony szárainak átlagosan 20 cm vastagságú nyersbeton falában mélyedések segítik a feljutást a fából készült pihenőre. A Hagymás-várának, Cekend-tetőnek, Szilas-tetőnek, Libánfalvának megfelelő mászótoronnyal fa pihenőszerkezetébe mechanikus meghajtással működtethető dinamó és ehhez csatlakozó színes fényforrás kerül elhelyezésre, melyet az emlékhely látogatói maguk hozhatnak működésbe, és így az egykori őrtornyokhoz hasonlóan fényjelekkel üzenhetnek turistatársaiknak. A mászótoronnyal nyersbeton falába süllyesztett 15 cm széles 4 cm vastag deszkából sorolt fapadok az egykori őrtornyokat összekötő védőfalra utalnak. A szakadati őrtornyot jelképező kiemelt torony a fák koronájának magasságáig szintén nyersbetonból, az ennél magasabbra nyúló része pedig rozsdamentes acéllemezből készül. A torony két egymással szemben elhelyezkedő eleme a földfelszínen 1,6 m, míg a legmagasabb pontja 25 cm távolságra helyezkedik el egymástól. A beton falak lent 40 cm, fent pedig 20 cm vastagságúak. A „torony” belső falába vésett térképek, alaprajzok, homlokzati nézetek és szöveges információk tájékoztatnak a tájegység és a limes történetéről. A pad-mászótorony elemmel szemben, attól a valós arányoknak megfelelően változó (2-3 m) távolságra álló betontérelmek helyezkednek el az egykori castrumok szerepére utalva. A Hagymás-várának, Cekend-tetőnek, Szilas-tetőnek, Libánfalvának megfelelő mászótoronnyal szemben felállított betontérelmekbe olyan, a fényforrásokra irányított kicsinyítőlencsét építettünk be, melyek a kétezer évvel ezelőtti tábor-őrtorony távolságot láttatják azokkal a kirándulókkal, akik tevélegesen is bele akarnak helyezkedni ebbe a történelmi nézőpontba. Amennyiben a mászóelemek használói „üzenetet” akarnak eljuttatni „követeikkel” a „castrumba”, burkolt felületű „úton” juthatnak oda. A Marosvécs, Mikháza, Sóvárád, Homoródszentpál jelképes helyére felállított betontérelmekbe mechanikus „hangszereket” építettünk be, melyek megszólaltatása nem igényel hangszeres jártasságot, sőt akár a természeti elemek (szél, eső) is „hangra” bírhatják őket. A betonelemek kialakított kör alakú nyílásba feszített fém húrokra apró, „zenélő” fémlapocskákat fűztünk fel, ezek nagyobb szél esetén vagy a turisták keze nyomán egy nyüzsgő táborváros hangulatát keltik.

alaprjz m=1:200

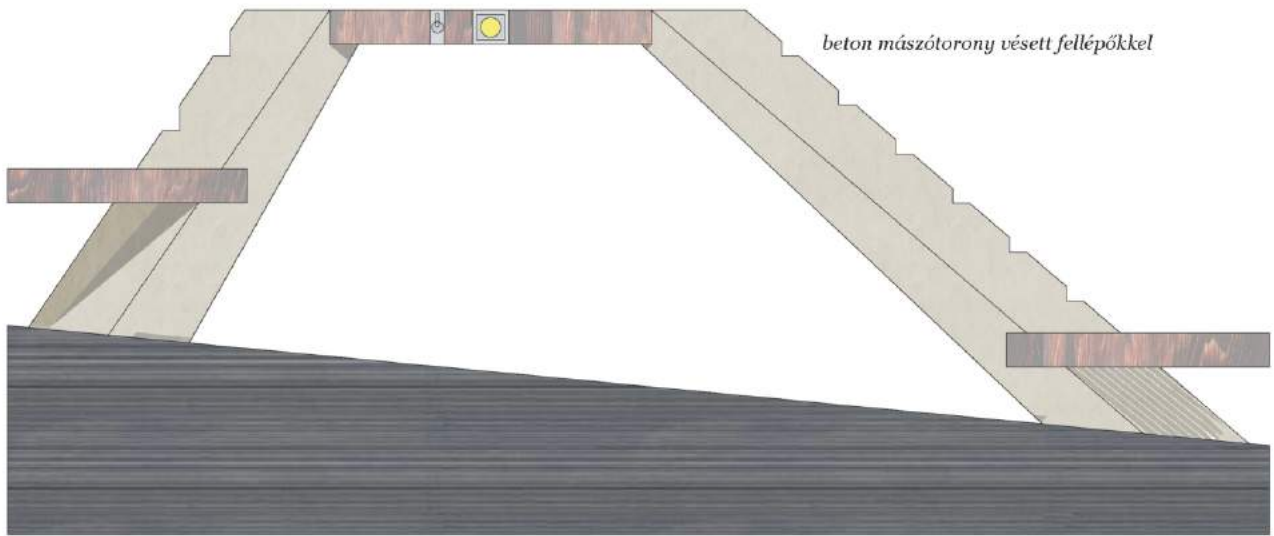

nézet hosszában

nézet a tornyon át

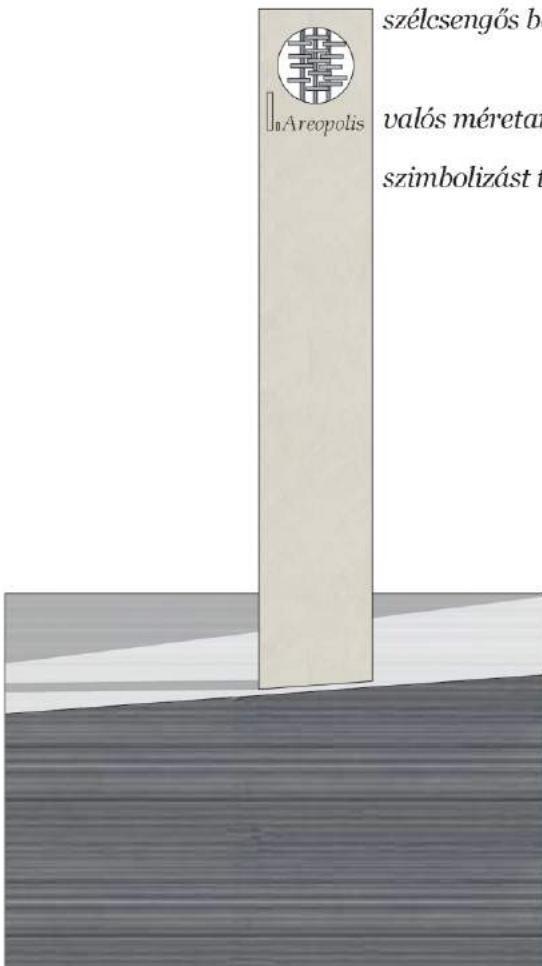
fa padba süllyesztett lámpa és azt működtető dinamó

beton mászótorony vésett fellépőkkel

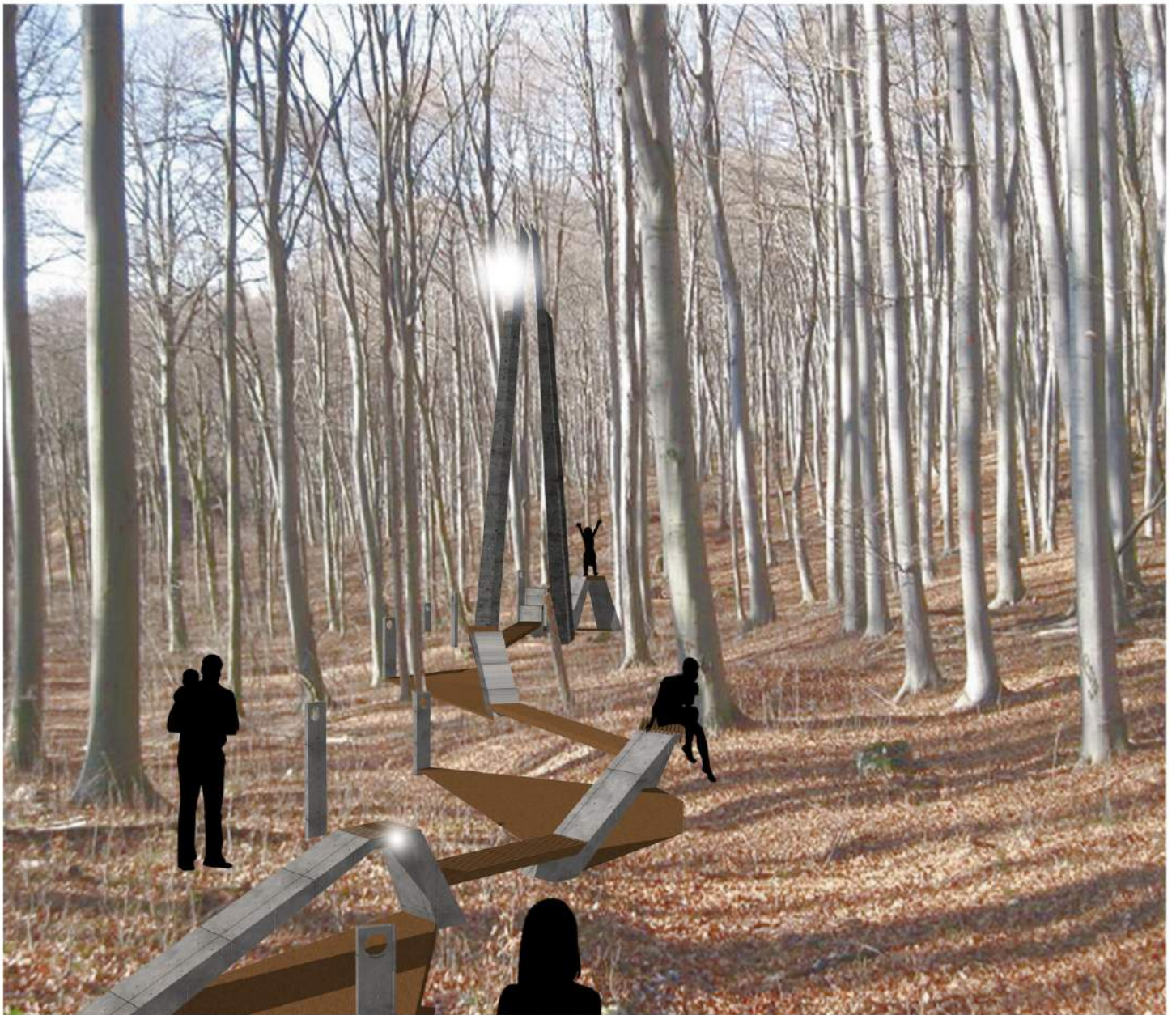
részletraajz mászótorony

szélcsengős betontérelem
valós méretarány ábrája
szimbolizást tábor neve

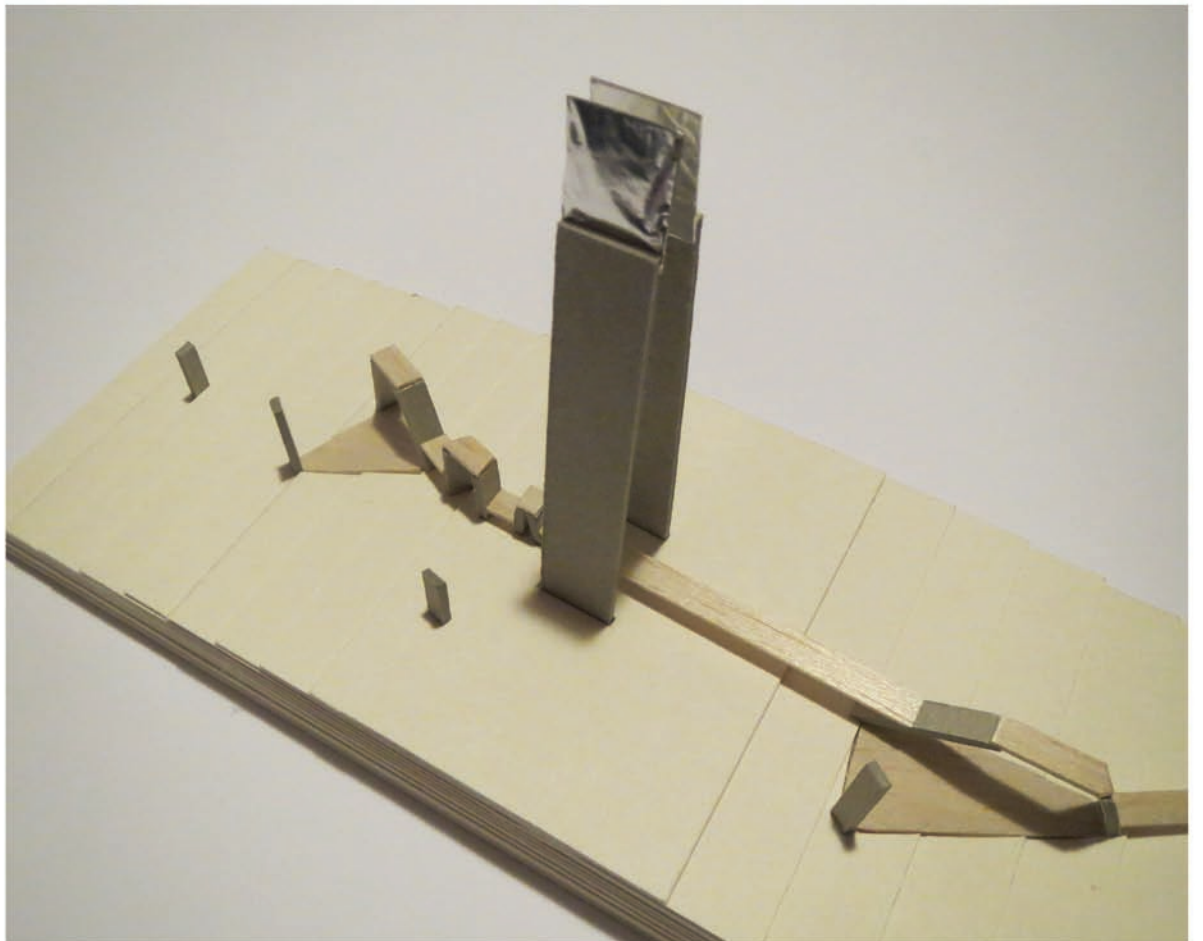
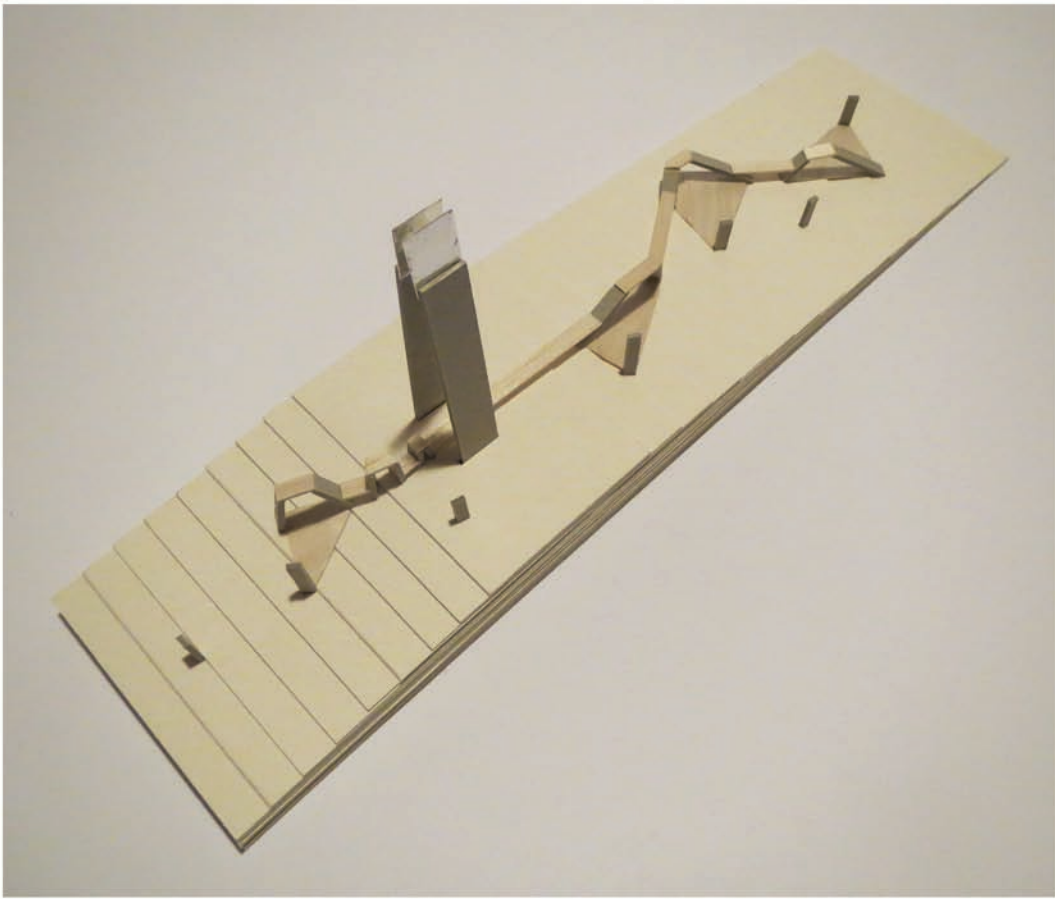
részletraajz betontérelem

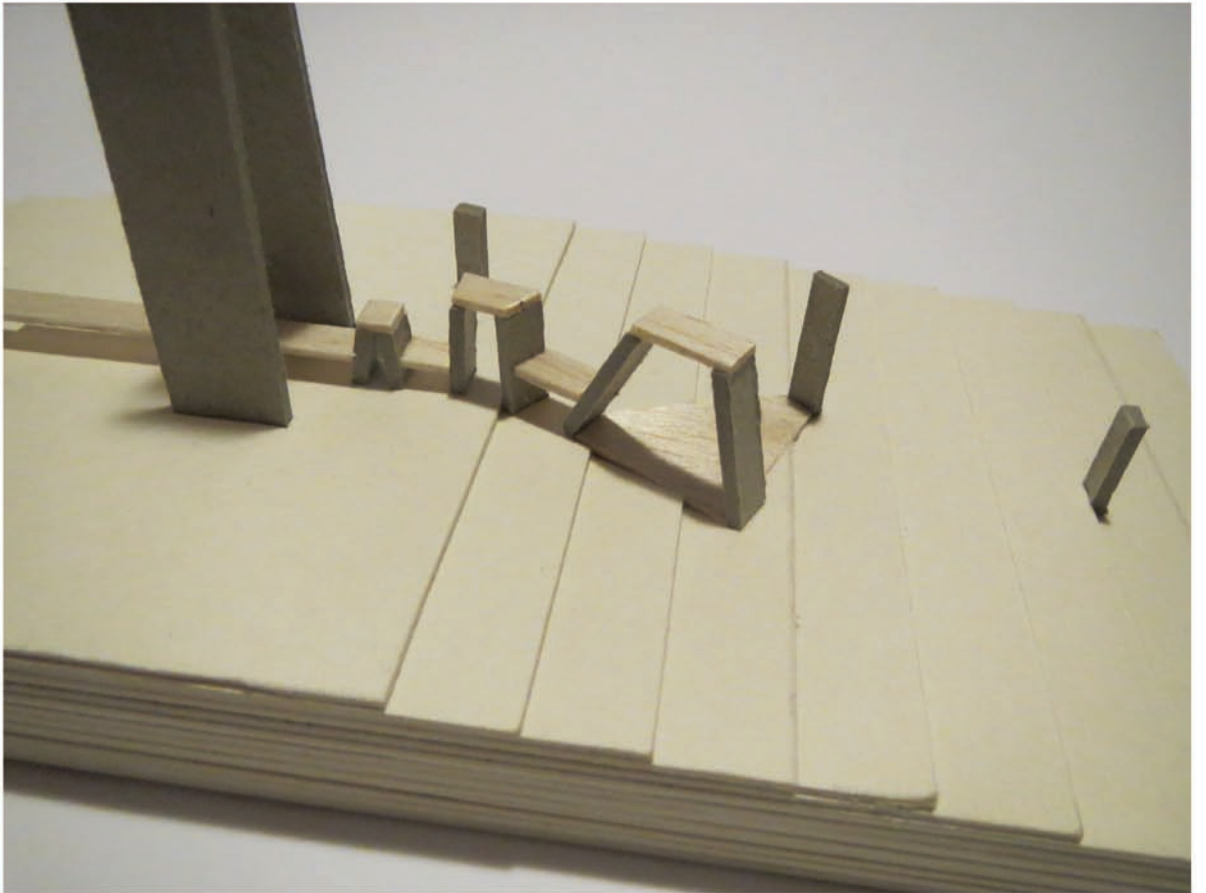
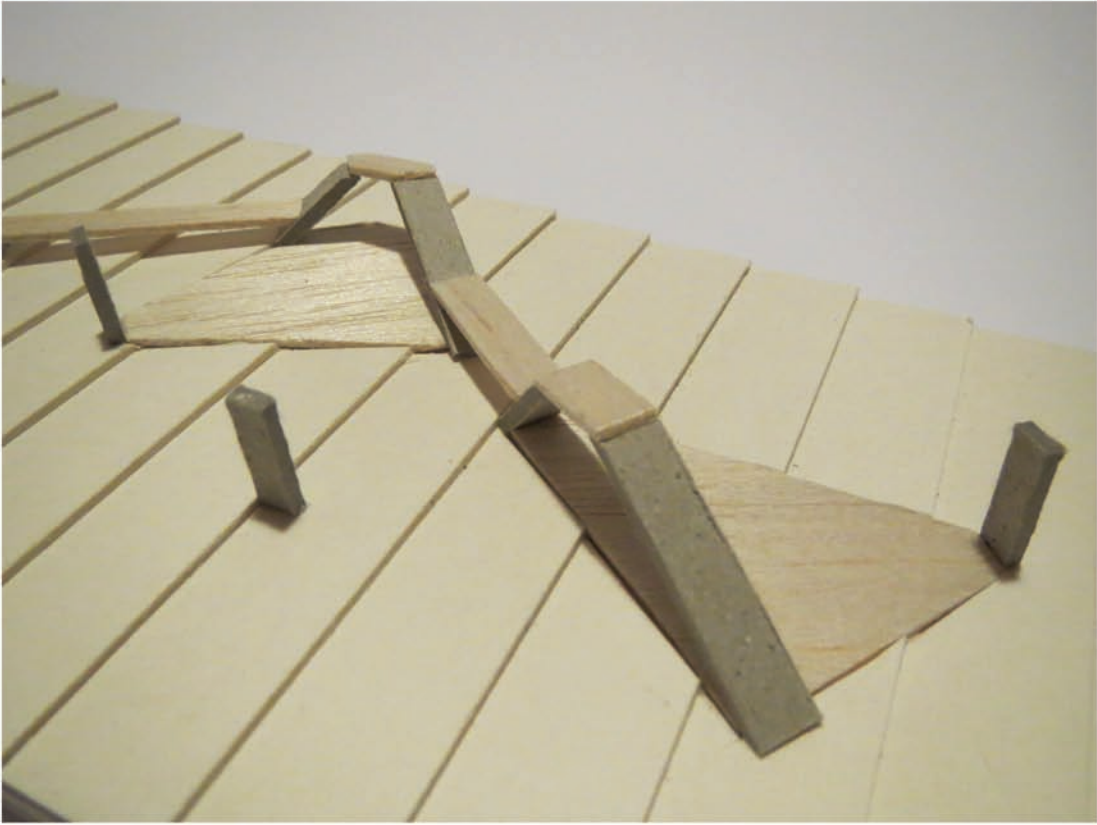
A turisztikai tevékenységek napjainkra széles spektrumot fednek le, és ezek a különböző lehetséges változatok újabb és újabb építészeti megoldásokat követelnek. Az igényes turizmus nem feltétlenül kötődik bonyolult és jól kiépített infrastruktúrához. A nagyvárosi dzsungelt és a munka világát ellensúlyozandó egyre többen vonzódnak olyan turisztikai célpontokhoz, melyeket viszonylagosan érintetlenül hagyott az emberi civilizáció, és ahol a turista önként lemond a szolgáltatásokról, egyfajta tevékeny nomadizmust választva. A kétezres évektől az erdélyi hegyvonulatok is bekerültek a szívesen választott kirándulóhelyek közé, erre utal a falusi vendéglátásban megjelenő egyre nagyobb kínálat (amely szintén a már meglévő infrastruktúrát használja felesleges innováció nélkül), de akár a Szakadát közelében újraindított nosztalgiasvasút is. A Szakadát-hegyre tervezett történelmi emlékhely és pihenőpont ezt az új turisztikai irányt erősíti. A nosztalgiasvasút Szakadát mellett kialakítandó megállójával, és az ehhez csatlakozó turistahely kialakításával azon látogatók igényeit szeretnénk szolgálni, akik a természet érintetlensége mellett a véletlenül felfedezett történelmi emlékeket is örömmel fogadják. Egy hosszabb gyalogtúra során vagy a völgyből vasúttal ideérkezvén egyszerre használhatja az emlékhelyet pihenésre vagy akár játékos tevékenységre felnőtt és gyerek egyaránt. Az emlékhely kialakításakor tudatosan törekedtünk arra, hogy a régészeti kutatások során napvilágra került információkat arról az életről, amely kétezres évvel ezelőtt itt zajlott, a múzeumoktól és más emlékhelyektől eltérően kevésbé direkt, rejtett módon közöljük az emlékhely látogatóival.

Személyes meggyőződésünk, hogy napjaink turizmusának egyre inkább a még egyáltalán létező természeti tájak védelmét és nagymértékű beavatkozás nélküli felfedezését kell szolgálnia. Úgy gondoljuk, ezzel együtt törekednünk kell a történelmi múlttal való élményszerű és tevékeny szembesülésre.

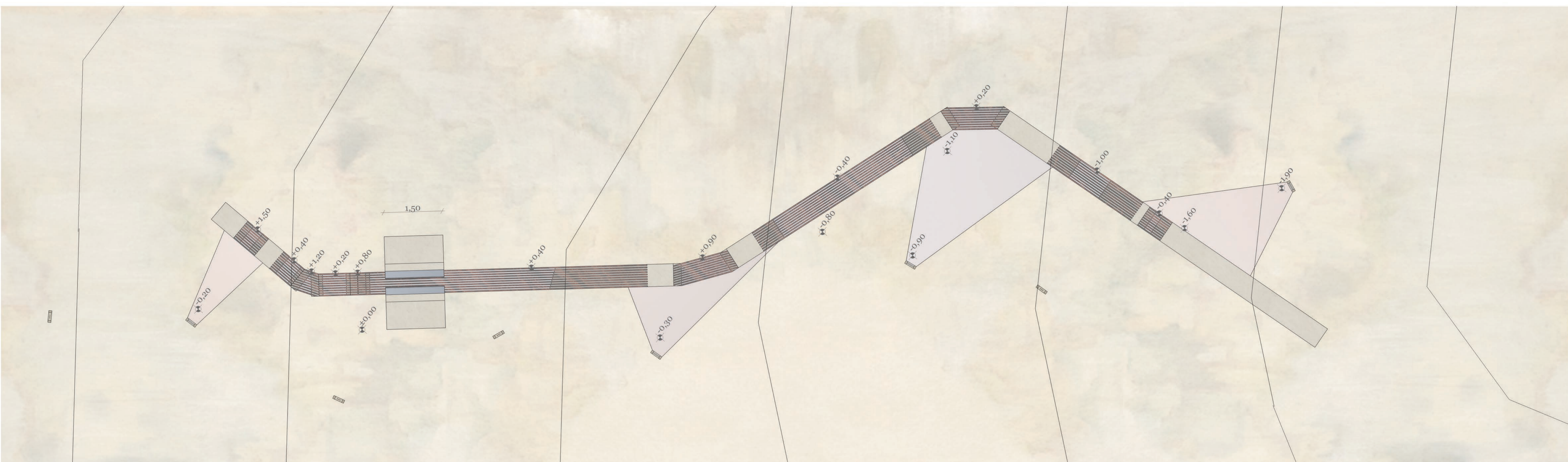

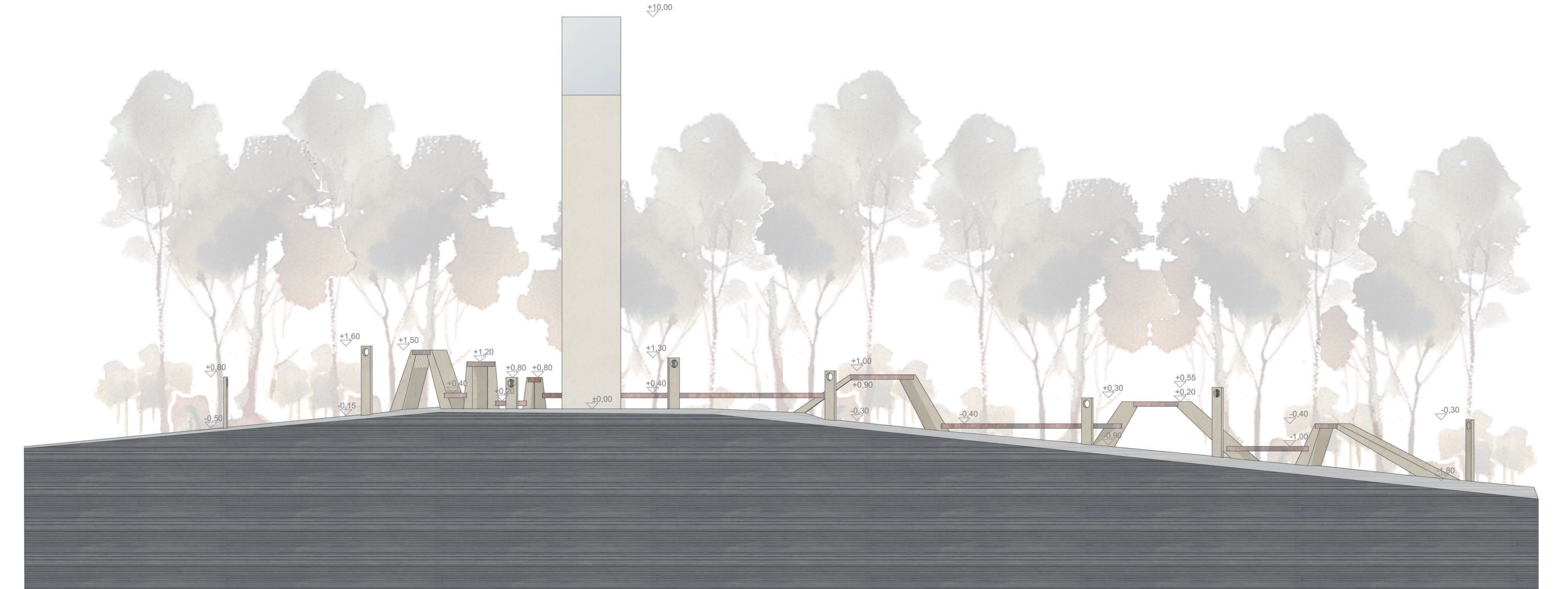

Szerzők: Császár Dorottya, Ujlaki Ágota
Konzulensek: Terbe Rita, Szalai-Gere Judit

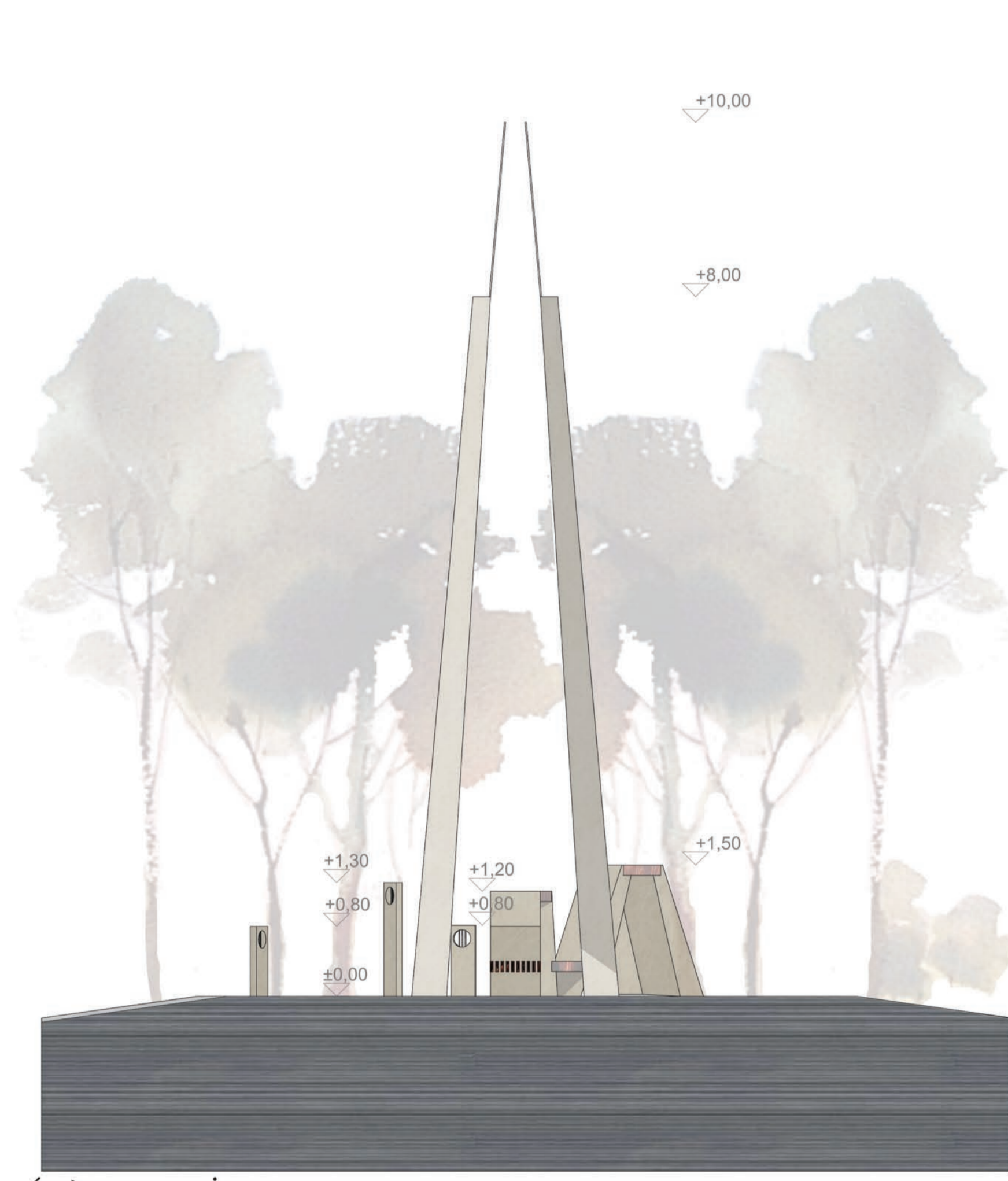
TDK 2016 ipartanszék_kultúrtáj-ember a tájban-élő építészet

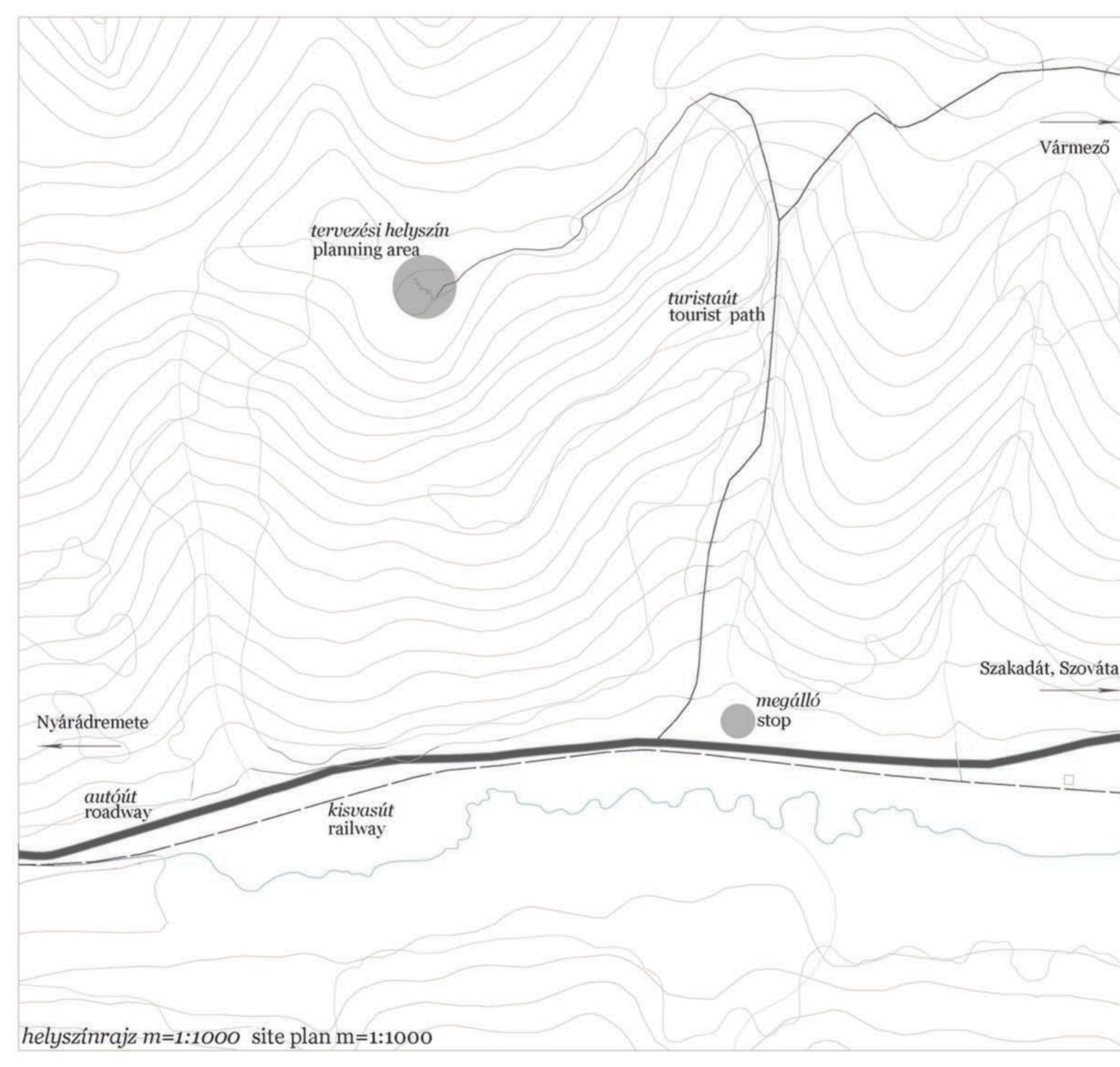
alaprész m=1:50 layout m=1:50

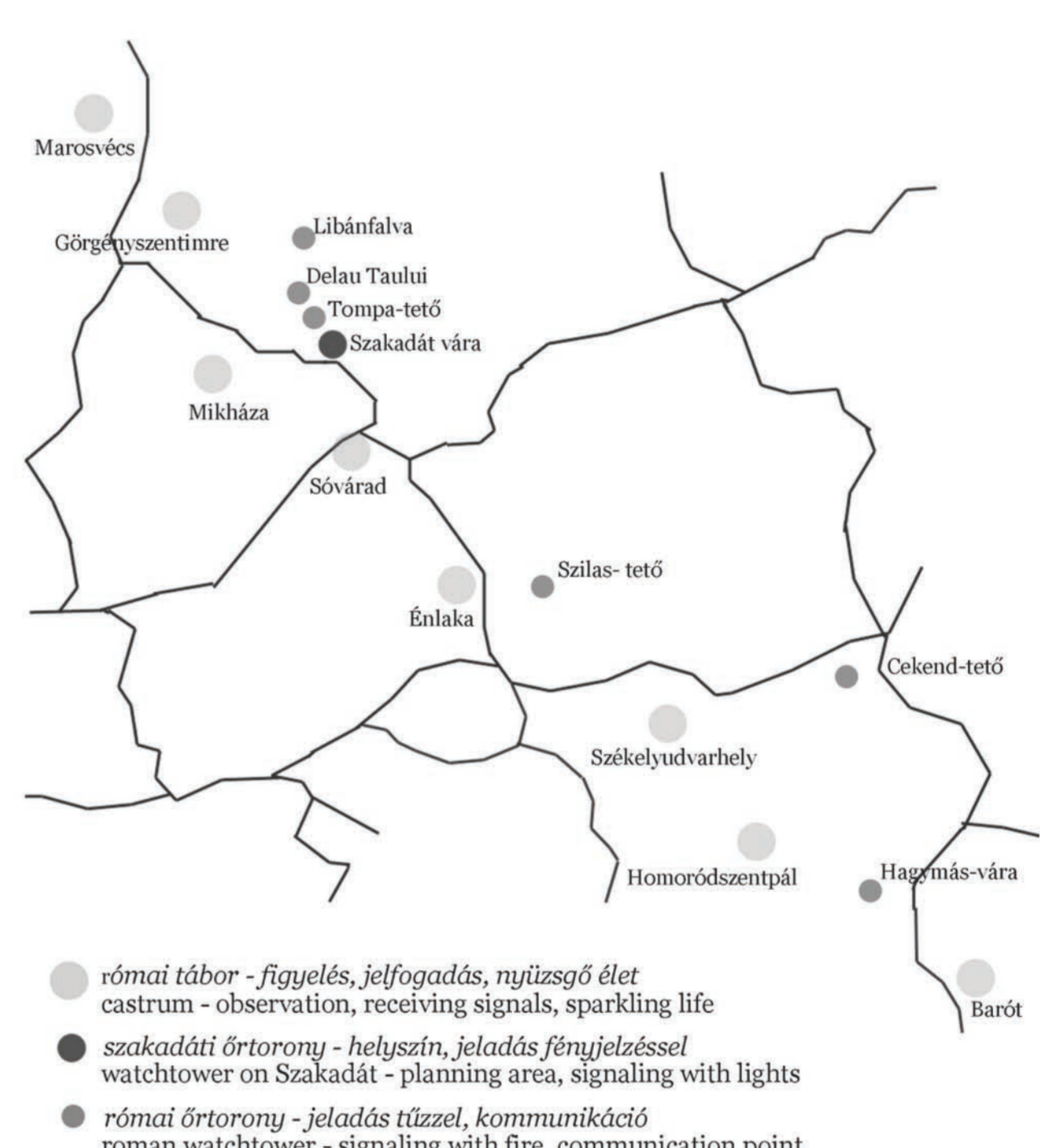
hosszoldali nézet m=1:50 sideview m=1:50

nézet m=1:50 view m=1:50

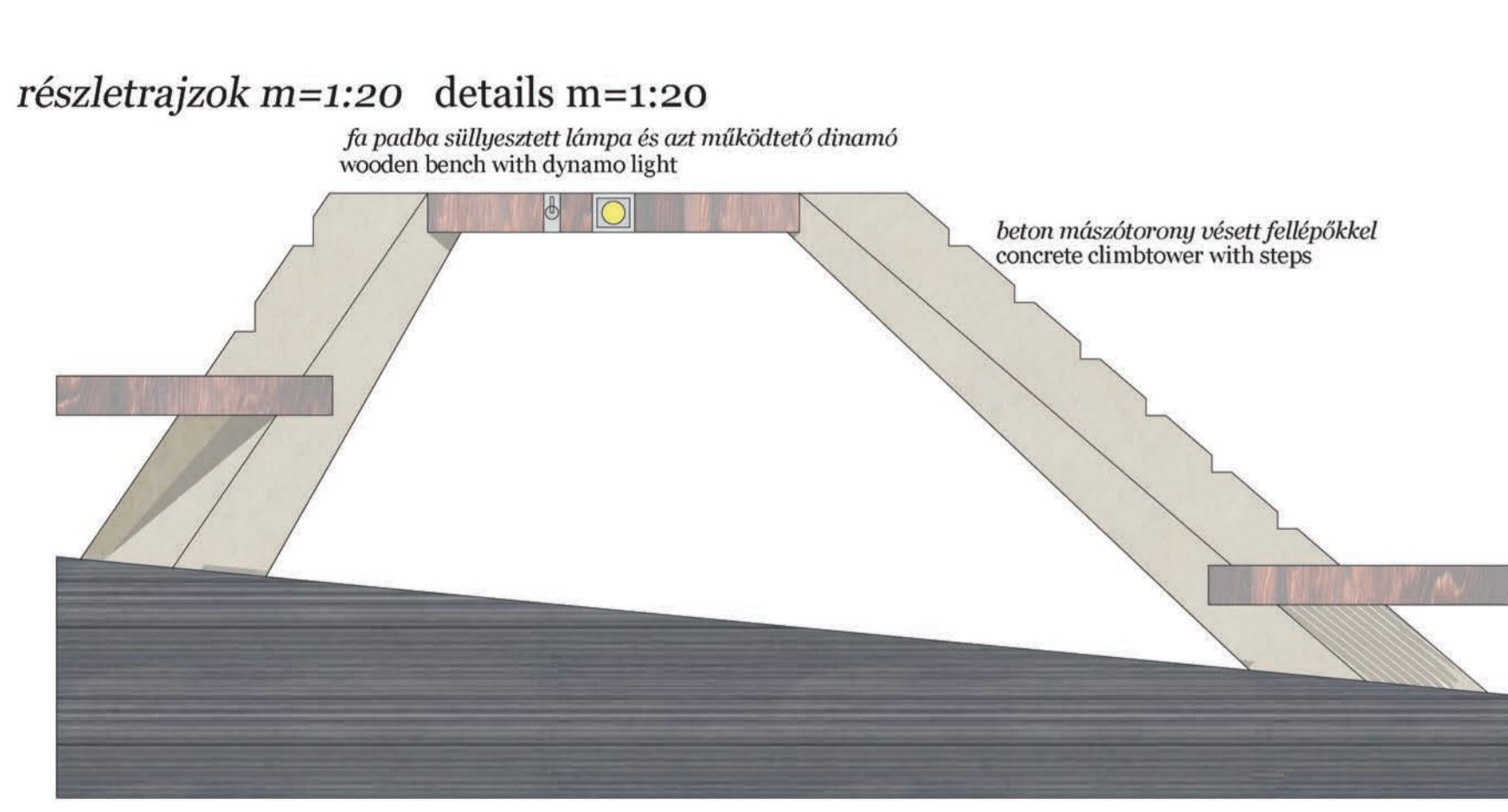

helyszínrajz m=1:10000 site plan m=1:10000

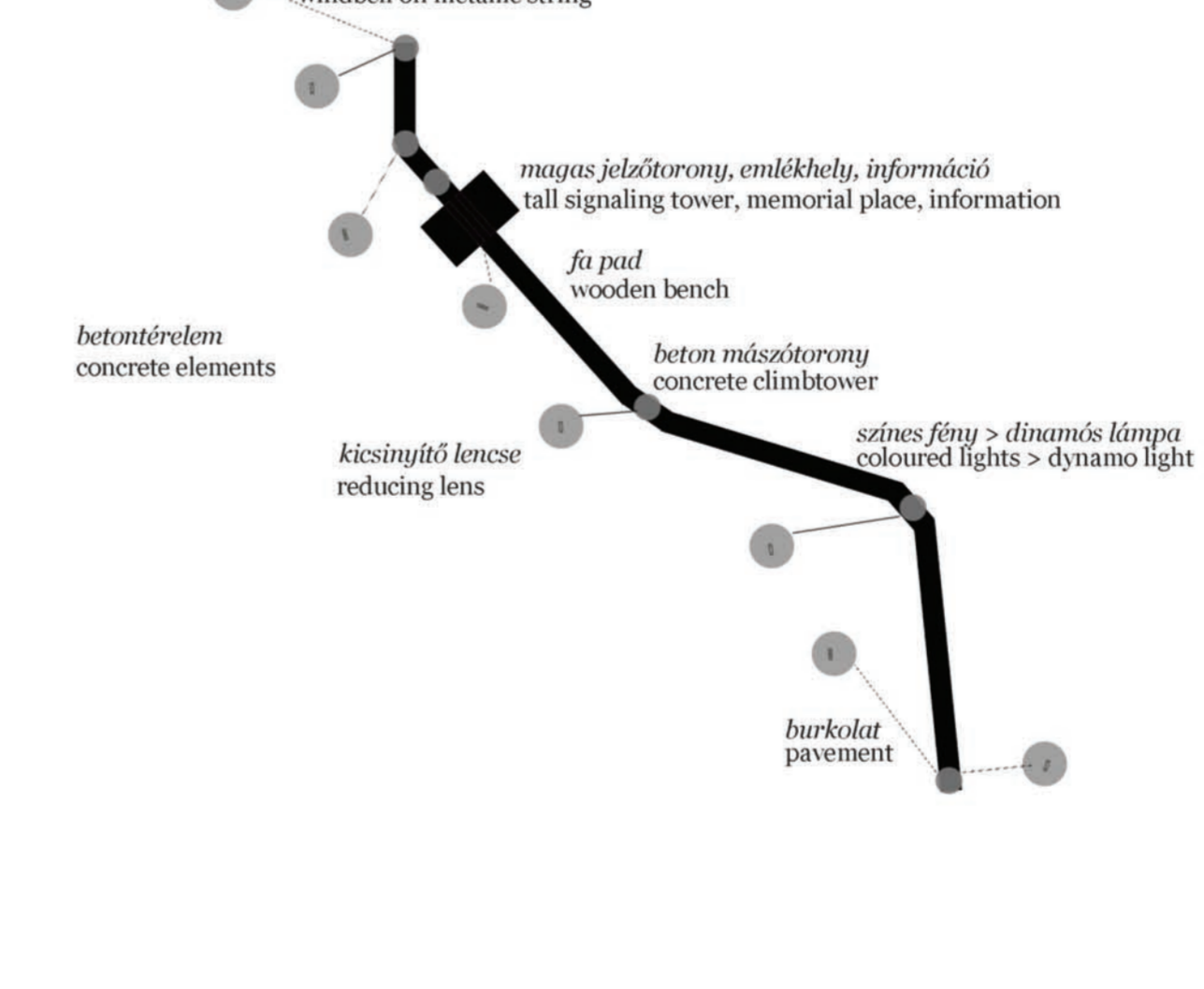
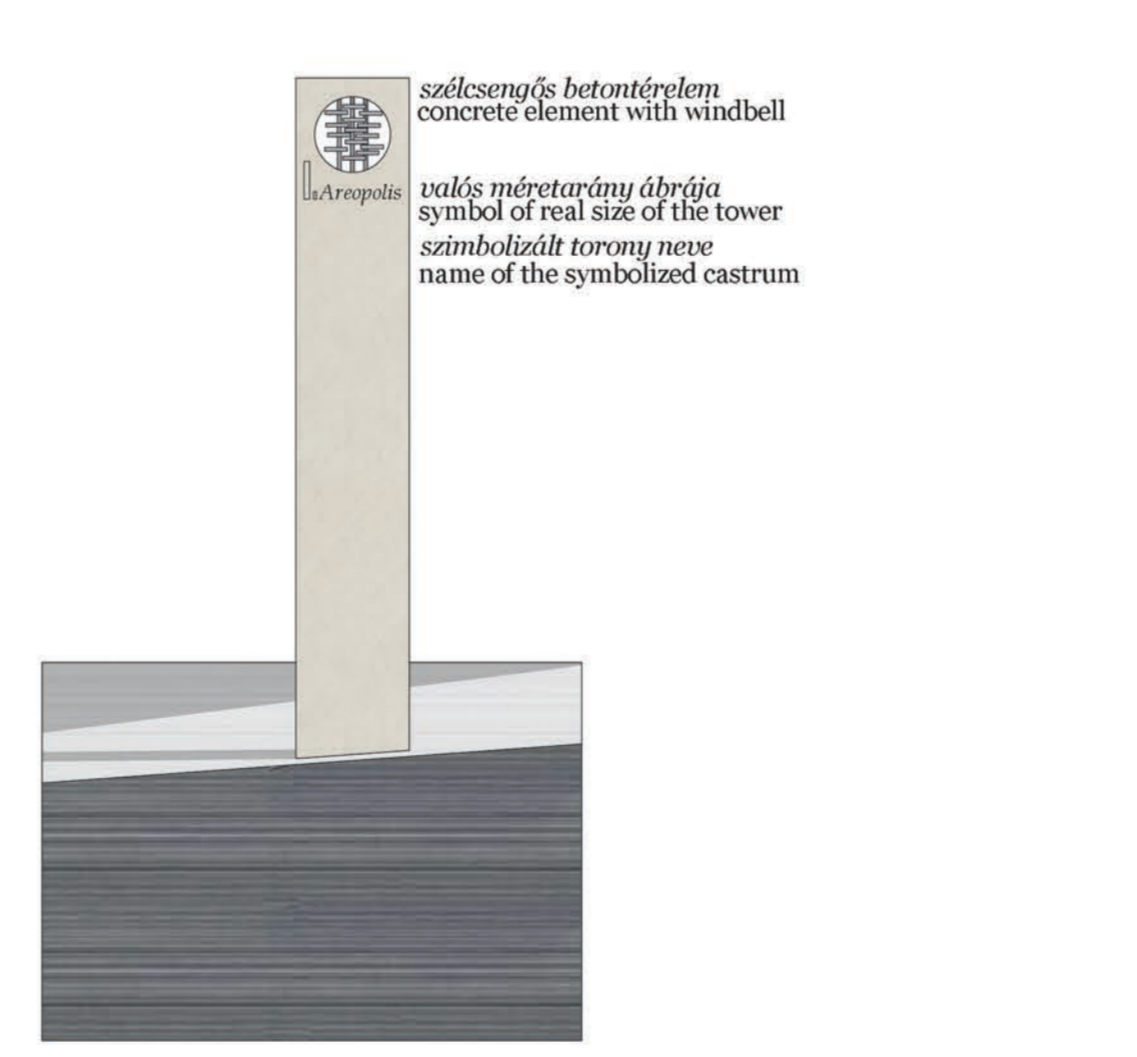

- római őrtorony - jelzőtorony, jelzőpótlék, nyugtázó élet castrum - observation, receiving signals, sparking life
- Székelyvár őrtorony - helyszíne, jelzőtorony jelzőpótlék watchtower on Székelyvár - planning area, signaling with lights
- római őrtorony - jelzőtorony, kommunikációs roman watchtower - signaling with fire, communication point

A Római Birodalom idején a Gergelyi-hegységben hét őrtorony és nyolc kastony védte a határt. A kastony táborok az őrtoronyoktól 20-45 km távolságra helyezkedtek el. A szabadtéri építészeti beavatkozás a táborok és őrtoronyok háttérbe lépését szolgálja (megfigyelés, jelzés, nyugtázó élet) az egykori római építészeti hagyományok és a mai építészeti gyakorlatok közötti kapcsolatot. A beavatkozás a táborok és őrtoronyok közötti távolságot szimbolizálja, valamint az erdőkben élő állatok és emberek közötti kapcsolatot erősíti. A beavatkozás a táborok és őrtoronyok közötti távolságot szimbolizálja, valamint az erdőkben élő állatok és emberek közötti kapcsolatot erősíti. A beavatkozás a táborok és őrtoronyok közötti távolságot szimbolizálja, valamint az erdőkben élő állatok és emberek közötti kapcsolatot erősíti.

részlet m=1:20 details m=1:20

In the Gergelyi Alps about 2000 years ago, seven watchtowers and eight castrums were responsible for the protection of the Roman Empire's borders. The castrums were built 20-45 km from the watchtowers. The architectural installation at Székelyvár mountain introduces three basic functions of the watchtowers and the castrums (observation, signaling, sparking life) as a reduced replica of the Roman building ensemble: the resting poles (including the climber towers (cf. Roman watchtowers) and the joining benches (protecting wall), plus in connection with these the concrete elements (castrum) recalls the operation of the lines. Visitors arriving through the valley from the planned stop of the railway nearby discover a memorial place and excursion destination that intervenes in the landscape minimally, but reminds them of the past in an interactive way: they can create sounds and light plans in the observation stands (light with dynamic, metallic wind-bell), and can simulate the perspective of 2000 years ago through the lenses in the concrete elements. Visitors can gather information about archaeological discoveries from written and drawn visuals on the installation. The central element of our installation, a symbolic tower rising above the crown of the trees with a light reflecting piece is the contemporary formulation of the Roman tower on Székelyvár. It is a watchtower alike: one notices it from afar and it helps protecting the historical memories through texts and pictures engraved into its wall. According to our aims the architectural composition doesn't override the natural endowments of Székelyvár's pinnae but aspires to present the region's historical past.

látványok sights

